

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้สื่อมวลชนเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในชีวิตประจำวัน โดยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เพราะสามารถนำเสนอได้ทั้งภาพ และเสียงได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน สามารถดึงดูด และชักจูงความสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบหนึ่ง มีผู้ผลิตมากมายที่ต้องการแข่งขันทางการผลิตรายการต่าง ๆ ประกอบกับการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการผลิต เพื่อนำเสนอรายการ และเนื้อหาที่แปลกใหม่ น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของผู้ชม ทำให้เกิดการพัฒนารายการโทรทัศน์ให้มีคุณภาพ และรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายมากขึ้น รายการสารคดีก็เป็นรายการหนึ่งที่ทำให้ทั้งความรู้ และความบันเทิง ซึ่งประเภทของสารคดีมีมากมายหลายประเภททั้งในเรื่องของการท่องเที่ยว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคม และในด้านประวัติศาสตร์ ดังเช่นในปัจจุบันมีรายการสารคดีเชิงประวัติศาสตร์ที่ดี และมีคุณภาพรายการหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างมาก นั่นคือ สารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ทีวีไทย ทีวีสาธารณะ ช่อง Thai PBS ทุกวันจันทร์-อังคาร เวลา 20.15 น. หลังข่าวในพระราชสำนัก และออกอากาศซ้ำทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ 10.00 น.

สารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” เป็นสารคดีที่บริษัท โกลบอล อินเตอร์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ได้จัดทำขึ้นเนื่องในศุภวาระที่ปี 2550 เป็นปีครบรอบ 100 ปีของพระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน” ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทั้งยังครบรอบ 100 ปีของการเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ 2 และครบรอบ 100 ปีแห่งการสร้างพระบรมรูปทรงม้า ซึ่งสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบรมรูปทรงม้าสร้างขึ้นโดยนำแบบอย่างมาจากพระบรมรูปของพระเจ้าหลุยส์แห่งฝรั่งเศสหล่อด้วยโลหะทองบรอนซ์ โดยอัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนแท่นรองหน้าพระราชวังดุสิตในงานพิธีรัชมังคลาภิเษก เนื่องในโอกาสเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ 40 ปี ด้วยเงินที่ประชาชนเรียโรสมทบทุน ส่วนเงินที่เหลือนำไปสร้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาในการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เข้า

ร่วมโครงการด้วย นอกจากนี้ยังมีองค์กรอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวคือ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด มหาชน และสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ทีวีสารธารณะ ThaiPBS เพื่อแสดงความจงรักภักดี และเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งเป็นการเผยแพร่พระราชประวัติ และพระราชจริยวัตร อันดีงามในพระราชกรณียกิจด้านการต่างประเทศของพระองค์ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติ

บริษัท โกลบอล อินเตอร์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด เป็นผู้ริเริ่ม และผลิตภาพยนตร์สารคดี ที่สร้างจากพระราชนิพนธ์ลายพระราชหัตถเลขาจำนวน 43 ฉบับ ซึ่งแรกที่ผลิตเสร็จมีจำนวน 26 ตอน ต่อมาได้เพิ่มส่วนท้ายเป็นช่วงสนทนา และสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องของ ประวัติศาสตร์ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องเรื่องที่น่าสนใจ จึงเพิ่มเป็นจำนวน 52 ตอน ความยาว 45 นาที ซึ่งเป็นสารคดีที่มีความสมบูรณ์ทั้งแก่นสาระ และรายละเอียดของเหตุการณ์ รวมทั้ง มีภาพ เสียง และดนตรีที่ไพเราะประกอบ ช่วยให้สามารถถ่ายทอดเบื้องหน้าเบื้องหลังของการ เสด็จประพาสยุโรปครั้งนั้นได้อย่างน่าสนใจ และสร้างความประทับใจให้ทั้งผู้ที่เคยอ่านหนังสือ มาแล้ว และเยาวชนรุ่นใหม่

พระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน” เป็นพระราชนิพนธ์ลายพระราชหัตถเลขา บันทึกประจำวัน ทำนองจดหมายเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เมื่อคราว เสด็จประพาสยุโรปถึง 12 ประเทศ ในปี พ.ศ. 2450 และพระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิภาภรณ์ วิมลประภาวดี กรมขุนอุทัยเขตต์ตติยานารี หรือ “สมเด็จหญิงน้อย” ผู้ซึ่งสนอง พระเดชพระคุณสมเด็จพระบรมชนกนาถในตำแหน่งเลขาธิการฝ่ายใน รวมจำนวน 43 ฉบับ และโปรดให้เรียกพระราชหัตถเลขานี้ว่า “ไกลบ้าน” พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ในรูปแบบพ่อเล่าให้ลูกสาวฟังถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งสภาพความเป็นอยู่ เรื่องบ้านเมืองเรื่องทั่วไปเรื่องท่องเที่ยว รวมทั้ง แนวทางพระราชดำริ และพระราชวินิจฉัยส่วนพระองค์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับพระราชภารกิจ แต่ละวันตลอดระยะเวลา 225 วัน นับตั้งแต่เสด็จลง “เรือพระที่นั่งมหาจักรี” ออกจากพระนคร ผ่าน สถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ศรีลังกา อียิปต์ อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ เบลเยียม เดนมาร์ก นอร์เวย์ และมอลต้า โดยเฉพาะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พระองค์ ทรงประสบ หรือสิ่งที่ทอดพระเนตรตลอดเส้นทางเป็นทำนองการบันทึกจดหมายเหตุ หรือรายงาน ประจำวัน ขณะนั้นประเทศไทยยังใช้ชื่อว่า “สยาม” ในเวลานั้น มหาอำนาจในยุโรปต่างพยายาม ขยายฐานที่มั่นทางอำนาจ โดยเฉพาะการออกล่าอาณานิคม ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความ สิ้นคลอนต่อเอกราชของสยามประเทศเป็นอย่างมาก เพื่อมิให้สยามต้องตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินกุศโลบายหลายประการ ซึ่งประการหนึ่งคือ การเสด็จประพาสต่างประเทศ โดยในครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2413 เป็นการเสด็จประพาสประเทศเพื่อนบ้าน คือ สิงคโปร์และชวา (อินโดนีเซียในปัจจุบัน) จากนั้นในปี พ.ศ. 2414 เสด็จประพาสประเทศอินเดีย และพม่า โดยสองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทอดพระเนตรแบบแผนการปกครองที่ชาตินิยมยุโรปนำมาใช้ปกครองเมืองขึ้น และนำมาปรับปรุงใช้ภายในสยามประเทศ การเสด็จประพาสต่างประเทศครั้งที่ 3 สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 (พ.ศ. 2436) อันเป็นกรณีพิพาทที่ทางฝรั่งเศสส่งเรือรบ 2 ลำ ตีฝ่าป้อมพระจุลจอมเกล้า ซึ่งเป็นแนวป้องกันของไทยที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามา และในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 กองทัพเรือของสยามได้ยิงตอบโต้เรือรบของฝรั่งเศสจนทำให้เรือนำร่องของฝรั่งเศสถูกยิงเกยตื้น แต่เรือรบของฝรั่งเศสสองลำ สามารถตีฝ่าแนวป้องกันของสยาม เข้ามาเทียบท่าอยู่หน้าสถานทูตฝรั่งเศสในเขตพระนครได้สำเร็จ ครั้งนั้นสยามต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ฝรั่งเศสเป็นจำนวนเงิน 3 ล้านฟรังก์ ที่สำคัญกว่านั้นคือ สยามต้องยอมสูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสเป็นพื้นที่กว่า 143,000 ตารางกิโลเมตร นับว่าเป็นการสูญเสียดินแดนครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย

รายการสารคดีโทรทัศน์เป็นรายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ หรือสภาวะที่เป็นจริงให้ผู้ชมได้ชม เป็นการแสดงความคิดสร้างสรรค์ถ่ายทอดมาจากความเป็นจริง เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง เสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง โดยมีการสำรวจค้นคว้าข้อเท็จจริงในเชิงลึก นิยมถ่ายทำในสถานที่จริง และมักใช้ระยะเวลาในการถ่ายทำนานกว่ารายการอื่น ๆ เพื่อนำมาเลือกมุมภาพ ระยะเวลา และขนาดภาพมาใช้ในการตัดต่อให้มีคุณภาพ และศิลปะมากที่สุด เนื้อหาเจาะลึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ และจะต้องเสนอเรื่องราวที่ให้ทั้งความรู้ที่เป็นประโยชน์ ความบันเทิงแก่ผู้ชม ต้องกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ชมได้ ที่สำคัญต้องคำนึงถึงศิลปะของการผลิตรายการให้เหมาะสมกับสื่อที่จะใช้จนสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งต้องให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ง่าย เช่น ในเรื่องขององค์ประกอบรายการ เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อ การให้เพลง และเสียงประกอบ เป็นต้น

นอกจากนี้รายการสารคดีโทรทัศน์ยังเป็นรายการที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนในยุคสมัยปัจจุบันที่มองย้อนไปในอดีต มากกว่าการมองว่าเกิดเหตุการณ์จริงอะไรบ้างในอดีตเท่านั้น ดังนั้นผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์จึงได้พยายามหารอยต่อที่ลงตัวว่าปัจจุบันในสถานที่ที่ไปถ่ายทำมีเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้นจริงอะไรบ้าง และได้สอดแทรกผ่านมุมมอง การตีความ วิธีการสื่อสาร วิธีการนำเสนอให้มีความน่าสนใจของผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ที่เป็นคนยุคปัจจุบัน

เข้าไปในรายการสารคดีโทรทัศน์ที่ปรากฏในแต่ละตอน โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้เพิ่มความน่าเชื่อถือของการตีความของผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ เช่น การมีทีมที่ปรึกษาเพื่อความถูกต้อง และการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ เช่น พระราชนิพนธ์ลายพระราชหัตถเลขา การถ่ายทำยังสถานที่จริงในต่างประเทศเพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นรายการสารคดีโทรทัศน์จึงเป็นรูปแบบรายการที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำเสนอรายการสารคดีโทรทัศน์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” เพราะนำเสนอรายละเอียดของเรื่องราวความเป็นจริงในประวัติศาสตร์ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ถ่ายทำในสถานที่จริงโดยใช้ระยะเวลาอันนานเพื่อให้ได้ภาพที่ดีที่สุด และใช้ดนตรีประกอบที่ไพเราะเหมาะสมกับเนื้อหารายการมากที่สุด อีกนัยหนึ่งรายการสารคดีสะท้อนให้เห็นว่ามีความเป็นจริง และเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้างในประวัติศาสตร์สมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทีมงานผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์จึงได้ถ่ายทำจากสถานที่จริง โดยพยายามตามรอยการเสด็จของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ไปยังเมืองต่าง ๆ ในต่างประเทศ ซึ่งได้แสดงให้เห็นได้ชื่นชม จินตนาการตามภาพ และเสียง ที่ปรากฏ ก่อให้เกิดความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ชม กระตุ้นให้เกิดจินตนาการได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ง่าย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปเป็นเวลา 225 วัน รวมระยะเวลากว่า 7 เดือน แต่คณะผู้ผลิตใช้เวลาทำงาน 3 ปีเต็ม เพื่อตามไปยังสถานที่ทุกแห่งที่พระองค์เสด็จประพาสเมื่อ 100 ปีที่แล้ว สารคดีนำเสนอภาพการตามรอยพระยุคลบาทตามวัน เวลา และสถานที่ทุกแห่งที่พระองค์เคยเสด็จพระราชดำเนินเมื่อ 100 ปีก่อน ไล่เรียงตามวัน และเวลาในพระราชหัตถเลขาอย่างละเอียด นับตั้งแต่วันที่เสด็จพระราชดำเนินออกจากท่าราชวรดิฐในวันที่ 27 มีนาคม พุทธศักราช 2450 จนกระทั่งเสด็จนิวัตพระนครในวันที่ 6 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2450 โดยนำเสนอภาพความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขา “ไกลบ้าน” รวมถึงภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันสำคัญของการเสด็จประพาสยุโรปที่ไม่มีให้เห็นมาก่อนในประเทศไทย และจารึกการลงพระนามตามสถานที่ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์หลักของการจัดทำสารคดีชุดนี้ คือการเฉลิมพระเกียรติองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในวาระครบรอบ 100 ปีของพระราชหัตถเลขาไกลบ้าน โดยมีการเตรียมงานในเรื่องของข้อมูลมานานกว่า 3 ปี ซึ่งค้นคว้าจากเอกสารเก่ามากมาย และหลายชิ้นไม่เคยเปิดเผยที่ใดมาก่อน เช่น พระราชโทรเลข 87 ฉบับที่ทรงพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร คราวเสด็จประพาสในครั้งนั้น จดหมาย

เหตุประกอบเรื่องไกลบ้าน รวมถึงพระราชหัตถเลขาที่พระราชทานสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นต้น

พระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน” เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และทรงคุณค่าต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง ควรค่าแก่การจดจำ และระลึกถึง เพื่อเป็นมรดกของประชาชนชาวไทย และลูกหลานสืบต่อไปได้รับรู้ และระลึกถึงพระกรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อประเทศไทย บังคับไม่ให้สูญหายไปจากประวัติศาสตร์ชาติไทย สารคดีชุดนี้ถือเป็นภาพรวมของการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 ที่ละเอียดที่สุด เนื่องด้วยวโรกาสที่ครบรอบ 100 ปีของพระราชนิพนธ์ จึงนับเป็นโอกาสดีที่คณะผู้ผลิตตั้งใจที่จะทำให้ตัวอักษรในพระราชหัตถเลขาไกลบ้านเกิดเป็นภาพขึ้นมา โดยผลิตเป็นสารคดีโทรทัศน์ที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพ และเสียง เพื่อให้ผู้ชม ทั้งที่เคยเป็นผู้อ่าน และไม่เคยเป็นผู้อ่านพระราชนิพนธ์ได้รับชมพระราชหัตถเลขาที่ยากต่อการอ่านแล้วจินตนาการได้ โดยผ่านรูปแบบการนำเสนอด้วยภาพ และเสียง เพื่อให้ง่ายต่อการรับชม และเข้าใจในรายละเอียดเนื้อหาได้ลึกซึ้งมากขึ้น

สารคดีสะท้อนถึงพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ พระองค์ดำเนินพระราชโบายด้วยพระปรีชาญาณในการปกป้องคุ้มครองอธิปไตยของสยามประเทศให้ดำรงความเป็นเอกราชไว้ได้ท่ามกลางการคุกคามของลัทธิล่าอาณานิคม อีกทั้งเป็นการแสดงพระอัจฉริยภาพ และพระราชจริยวัตรอันดีงามในพระราชกรณียกิจด้านการต่างประเทศของพระองค์ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงประสบ หรือสิ่งที่ทอดพระเนตรตลอดเส้นทางเป็นทำนองการบันทึกจดหมายเหตุ หรือรายงานประจำวัน ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ พระพลานามัย ตลอดจนทุกข์สุขส่วนพระองค์ เกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทรงพรรณนาไว้ พร้อมทั้งเสนอแนวพระราชดำริ และพระราชวินิจฉัยส่วนพระองค์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างเสด็จประพาส ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติ สภาพบ้านเมือง สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในแต่ละประเทศ สถานที่ โดยเฉพาะเน้นทัศนียภาพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ข้าวของเครื่องใช้ อาหาร การเกษตร ตลอดจนความเจริญทางวิทยาการของนานาอารยประเทศ พาหนะต่าง ๆ ที่ทรงเสด็จ พระเจ้าแผ่นดินของประเทศต่าง ๆ เสนาบดี กระทรวงเมือง ทูตต่างประเทศ ข้าราชการชั้นสูง และข้าราชการทั่วไป เจ้าของสถานที่ที่ทรงพัก บุคคลทั่วไป พระราชกรณียกิจ กิจวัตรประจำวัน รวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่เคยรับใช้เบื้องพระยุคลบาท เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดี ยกย่อง และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นสารคดีที่เสนอแก่นสาระ และรายละเอียดของเหตุการณ์ รวมทั้งมีภาพเสียง และดนตรีที่ไพเราะประกอบ

ในปัจจุบันการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ลดน้อยลงไปทุกที เนื่องจากเหตุผลหลาย ๆ ข้อด้วยกัน เช่น บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตมีน้อย ต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูง การถ่ายทำในต่างประเทศต้องขออนุญาตสถานทูตในแต่ละประเทศ และบางสถานที่ไม่สามารถเข้าไปทำการถ่ายทำได้ ข้อมูลข่าวสารหายาก และอาจสูญหาย เนื่องจากระยะเวลาผ่านมานานแล้ว อีกทั้งสถานีโทรทัศน์ และช่วงเวลาในการออกอากาศที่เหมาะสมก็ยังคงค่อนข้างหายากอีกด้วย สารคดี ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธรูปเจ้าหลวง” เป็นรายการสารคดีที่ต้องไปทำการถ่ายทำในต่างประเทศต้องใช้งบประมาณสูง ใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และต้องเข้าไปถ่ายทำในสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละประเทศ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาว่าทางคณะผู้ผลิตมีวิธีการจัดหาบุคลากรในส่วนของรายการการผลิตรายการ การคัดเลือกพิธีกร การสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของประวัติศาสตร์ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมาร่วมในรายการอย่างไร มีการจัดหางบประมาณอย่างไร และมีวิธีการขออนุญาตเข้าไปถ่ายทำในสถานที่สำคัญ ๆ ของแต่ละประเทศอย่างไร การจัดหาข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการผลิต ทั้งที่เป็นเอกสาร และไม่เป็นเอกสารที่ผ่านมาเป็นระยะเวลายาวนานนั้น มีวิธีการในการค้นคว้า จัดหา รวบรวมอย่างไรจึงได้ข้อมูล เรื่องราว ภาพวาด ภาพข่าว ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ เรือพระที่นั่ง โรงแรมที่ประทับ สถานที่ที่เสด็จพระราชดำเนินมาแล้ว และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เคยเป็นเครื่องราชูปโภคของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมถึงในส่วนของวิธีการนำเสนอรายการสารคดี ออกอากาศ คณะผู้ผลิตได้พบปัญหา และมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ทั้งนี้การศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตรายการสารคดีเชิงประวัติศาสตร์ต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ และผู้สนใจงานด้านสื่อสารมวลชนหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอรายการให้มีคุณภาพ และเพิ่มความนิยมของรายการสารคดีโทรทัศน์ในประเทศไทยให้มากขึ้น จึงเป็นที่นำศึกษาว่าการบริหารการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธรูปเจ้าหลวง” รูปแบบของปัจจัยต่าง ๆ มีผลต่อการบริหารการผลิตรายการสารคดีฯ ในขั้นตอนก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิตเป็นอย่างไร จึงสามารถถ่ายทอดเบื้องหน้าเบื้องหลังของการเสด็จประพาสยุโรปครั้งนั้นได้อย่างน่าสนใจ และสร้างความประทับใจได้อย่างงดงาม

ปัญหานำในการศึกษา

1. การบริหารการผลิต และการนำเสนอรายการคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” เป็นผลมาจากปัจจัยใดบ้าง
2. รายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” มีการบริหารการผลิตรายการอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยควบคุมองค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารการผลิตและการนำเสนอรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง”
2. เพื่อศึกษาการบริหารการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง”

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาการบริหารการผลิต และปัจจัยควบคุมองค์กรที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ชุด “100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง” จำนวน 52 ตอน ออกอากาศเวลา 20.15 – 21.00 น. ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2551 ถึง 27 มกราคม 2552 ทางสถานีโทรทัศน์ ช่องทีวีไทย ที่วีสาธารณะ ThaiPBS

คำนิยามศัพท์

สารคดีโทรทัศน์ หมายถึง รายการโทรทัศน์ซึ่งนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยละเอียดตั้งแต่ต้นจนจบ ยึดหลักของความเป็นจริง และอาศัยเทคนิคต่าง ๆ หลายรูปแบบมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือจากการมีทีมที่ปรึกษา เพื่อก่อให้เกิดจินตนาการที่ดี และความน่าสนใจให้แก่ผู้ชม อาทิ รูปแบบการบรรยายการสัมภาษณ์ การสนทนา การให้ดนตรี และเสียงประกอบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และความน่าสนใจแก่ภาพที่ปรากฏทางโทรทัศน์

ปัจจัยควบคุมองค์กร หมายถึง ปัจจัยแวดล้อมภายใน และปัจจัยแวดล้อมภายนอก หรือองค์ประกอบซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการบริหารการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ของบริษัทโกลบอล อินเตอร์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ในที่นี้หมายถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยภายในอันประกอบด้วย การบริหารจัดการ งบประมาณเทคโนโลยี หรือเทคนิค และบุคลากรวิชาชีพสื่อ ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย แรงผลักดันด้านสังคม และการเมือง สภาพการณ์ปัจจุบันกระแสข่าว และวัฒนธรรม ความสนใจ ความต้องการ ความพึงพอใจของผู้ชม แรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจ คู่แข่งขัน หน่วยงานด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้โฆษณา และเจ้าของ

การบริหารการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง ขั้นตอนกรรมวิธีต่าง ๆ ในการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ ขั้นตอนก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต เป็นรายการโทรทัศน์ที่เสนอเรื่องราวเฉพาะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ เวลา ที่ผ่านมาเป็นระยะเวลายาวนาน ควรค่าแก่การรับรู้ และจดจำ

100 ปี ไกลบ้านตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง หมายถึง สารคดีโทรทัศน์เชิงประวัติศาสตร์ ที่จัดทำขึ้นเนื่องในศุภวาระที่ปี 2550 เป็นวาระครบรอบ 100 ปีของพระราชนิพนธ์ "ไกลบ้าน" ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นำเสนอภาพการตามรอยพระยุคลบาทตามวัน เวลา และสถานที่ทุกแห่งที่พระองค์เคยเสด็จพระราชดำเนินเมื่อ 100 ปีก่อนไล่เรียงตามวันและเวลาในพระราชหัตถเลขาอย่างละเอียด นำเสนอภาพความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขา "ไกลบ้าน" รวมถึงภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันสำคัญของการเสด็จประพาสยุโรปที่ไม่มีให้เห็นมาก่อนในประเทศไทย และจารึกการลงพระนามตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ทีมงานพบเจอ รวบรวมพระบรมฉายาลักษณ์ พระราชกรณียกิจต่าง ๆ และภาพหายากที่เกี่ยวข้องกับการเสด็จประพาสยุโรป เพิ่มเติมด้วยภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2450 ของประเทศต่าง ๆ รวมถึงบุคคลที่เคยรับใช้เบื้องพระยุคลบาท

การประเมินผลรายการสารคดี หมายถึง การวัดความนิยมจากประชาชน ผู้สนับสนุนรายการ สถานีโทรทัศน์ หน่วยงาน และองค์กรอื่น ๆ ว่ามีความรู้ ความคิด ทักษะ และพฤติกรรมจากการรับชมรายการสารคดี เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการสารคดีฯ รวมถึงการวัดถึงควมมีคุณภาพของรายการสารคดีจากการได้รับรางวัล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเพิ่มพูนข้อมูลความรู้สำหรับผู้สนใจศึกษา และแนวโน้มในการผลิตรายการสารคดีเชิงประวัติศาสตร์ต่อไปในอนาคต
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ หรือสารคดีโทรทัศน์รูปแบบอื่น ๆ ต่อไป
3. เป็นการกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอรายการสารคดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และเพิ่มความนิยมต่อรายการสารคดีโทรทัศน์ในประเทศไทยให้มากขึ้น